

چگونه يك دانش آموز پژوهشگر داشته باشیم؟

در يك جامعه زماني مي‌توان امید به بهبود امور داشت که خردورزي در آن توسعه يابد و مردم علاقه‌مند به پژوهش و جست‌وجوگري باشند. هنگامی انسان‌ها مي‌توانند بهترین برنامه‌ريزي را در امور مختلف داشته باشند که به اطلاعات کافي و دقيق دسترسي داشته باشند. مستندسازي فعاليتها، حفظ و نگهداري آنها به صورت بانک‌هاي اطلاعاتي علمي و دارا بودن ساختارهاي اطلاع‌رسانني قوي باعث مي‌شود که افراد در هنگام پژوهش به دانسته‌هاي ارزشمند و مورد نیاز دسترسي داشته و پاسخ بسياري از سوؤالات پديد آمده در جامعه را با دقت بیشتر جواب دهند، پاسخ‌هايي که مي‌تواند به برنامه‌ريزان جامعه کمک کند که بهتر به تصميم‌گيري بپردازند. در جامعه ما علاقه‌مندی به پژوهش بسيار کم است. بودجه تحقيقاتي ما بين سه دهم درصد تا ۱۰ درصد توليد ناخالص ملي است، در حالی که در کشوري مثل ژاپن اين عدد ۵ درصد است. براي ايجاد يك جامعه علاقه‌مند به پژوهش باید فرهنگ آن را پديد آورد و يکي از اقدامات لازم در اين خصوص، آشناکردن دانش‌آموزان با پژوهش است. هجده ميليون دانش‌آموز در کشور ما در حال آموختن هستند که کمتر به آنان به عنوان استعدادهاي بالقوه در عرصه پژوهش نگاه مي‌شود. اگر آنان به صورت پژوهشگر تربيت شوند براهتي در برابر مشکلات تسليم نمي‌شوند بلکه با روحیه جست‌وجوگري به دنبال راه‌حل‌هاي جديد قدم برداشته و از ميان مشکلات سربلند خارج مي‌شوند. براي گسترش پژوهش در بين دانش‌آموزان توجه به نکات زير مي‌تواند مفيد واقع باشد.

- آشنا کردن معلمان با پژوهش، هرگاه معلمان از آموزشها و مهارتهاي لازم در خصوص پژوهش کردن برخوردار شوند، قادرند فرهنگ پژوهش را در بين دانش‌آموزان توسعه دهند. کاربرد ي پژوهش در عرصه تعليم و تربيت مي‌تواند زمينه‌ساز تحول در آموزش و پرورش دانش‌آموزان باشد. اما واقعا چقدر معلمان کشور ما با اين مقوله آشنا هستند؟ يکي از اقداماتي که وزارت آموزش و پرورش مي‌تواند براي پر کردن اين خلا انجام دهد، مشارکت دادن معلمان در طرحهاي پژوهشي است که اين خود سبب مي‌شود آنان علاوه بر اينکه دانش‌آموزان را آموزش مي‌دهند، با نگاه پژوهشگرانه فعاليتهاي خود را بررسي کرده و به اصلاح و بهبود امور آموزشي کمک کنند و نتايج دستاوردهاي خود را به ديگران منتقل کنند. در انتهاي دهه ۹۰، نشست بين‌المللي بانکوک براي توسعه تفکر خلاق با حضور صاحب‌نظران در زمينه آموزش و پرورش برگزار شد و در آنجا متخصصان به ارايه انديشه‌هاي خود پرداختند. پروفيسور «نريداليرتون»، معتقد است که معلمان بايد همانند پژوهشگر وارد عرصه کار شوند و او از آنان به عنوان بهترین پژوهشگران در صحنه علوم تربيتي نام مي‌برد. يکي ديگر از صاحب‌نظران بيان داشت که بايد فرصت‌هايي را براي معلمان پديد آورد که درباره عملکردشان تفکر کنند و به تبادل نظر با همکاران خود بپردازند. به همين دليل برگزاري دوره‌هاي آموزشي براي آنان ضروري است. وجود معلمان پژوهشگر زمينه‌ساز انتقال فرهنگ پژوهش به دانش‌آموزان و جامعه خواهد بود و اين يك سرمايه‌گذاري بسيار ارزشمند براي آینده خواهد بود.

- محتوای آموزشی پژوهش، تهیه محتوای آموزشی مناسب در زمينه پژوهش براي معلمان و دانش‌آموزان با کمک صاحب‌نظران ضروري است. بايد علم پژوهش را ساده کرد و آن را به دانش‌آموزان آموخت به گونه‌يي که آنان پژوهش را در فعاليتهاي روزمره خود به کار گيرند و خود را براي انجام فعاليتهاي پژوهشي پيچيده‌تر در عرصه کار و زندگي مهيا کنند تا ديگر به واسطه ترس از پژوهش، از آن دوري نکنند

- آموزش مهارتهاي گروهی، يکي از ويژگي‌هاي کشورهاي پيشرفته، انجام پژوهش به صورت گروهی است که متأسفانه در کشور ما انجام امور پژوهشي به صورت گروهی خیلی موفق نیست، لذا ضرورت آموزش مهارتهاي گروهی کار کردن نیاز امروز و فرداي جامعه ماست و دانش‌آموزان بايد دانسته‌هاي لازم را در اين زمينه فراگرفته و تمرین کنند. - بازديدهاي علمي، برنامه‌ريزي جهت بازديدهاي علمي دانش‌آموزان از مراکز پژوهشي و گفت‌وگوي آنان با پژوهشگران صاحب‌نظر مي‌تواند در علاقه‌مندی آنان به پژوهش بسيار موثر باشد و درسهاي فراواني را به آنان بياموزد.

- کتابخانه‌هاي مجهز: تجهيز مدارس به کتابخانه‌هاي غني از کتابهاي مختلف و علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به مطالعه مي‌تواند بستر پژوهش کردن را در مدرسه مهيا کند و محيط مناسبی براي رشد فعاليتهاي آموزشي و پژوهشي دانش‌آموزان باشد. يکي از ويژگي‌هاي جامعه دوستدار پژوهش، علاقه‌مندی اعضاي آن به مطالعه کردن است.

- اينترنت و دانش‌آموز: تجهيز مدارس به اينترنت و بهره‌گيري از آن در جهت رشد علمي دانش‌آموزان با کمک معلمان آموزش دیده يکي ديگر از نیازهاي پژوهشي مدارس است. مديران مدارس مي‌توانند براهتي با تجهيز مدرسه به کامپيوتر و يك خط تلفن، دانش‌آموزان را به استفاده درست از اينترنت آشنا کنند و راه‌هاي کسب اطلاعات را به آنها بياموزند. در حال حاضر در اينترنت، جست‌وجوگرهايي وجود دارد که به زبان فارسي قادرند به جست‌وجوي اطلاعات بپردازند. براي مثال در برنامه جست‌وجوگر فارسي گوگل با تايپ واژه «پيشگيري از اعتياد»، بييش از چهار هزار مورد صفحه اينترنتي به زبان فارسي به شما معرفي مي‌شود. در سال‌هاي آینده با رشد تصاعدي سايت‌هاي فارسي زبان روبرو خواهيم شد. لذا آشنا کردن دانش‌آموزان با منابع خوب علمي در اينترنت ضروري است. از طرفي با افزايش اطلاعات دانش‌آموزان، آنان در آینده قادرند خود به ايجاد منابع علمي در

اینترنت پرداخته و نتایج یافته‌های خود را منتشر کنند و همین امر می‌تواند بستری مناسب برای ظهور پژوهشگران جوان باشد.

- کمیته‌های پژوهشی: در مدارس می‌توان با مشارکت دانش‌آموزان، کمیته‌های پژوهشی را ایجاد کرد. دانش‌آموزان در این کمیته‌ها بر اساس نیازهای پژوهشی قادرند پژوهش کنند و از طرفی نتایج به دست آمده را به مسوولان تصمیم‌گیر منتقل کرده و چه بسا زمینه‌ساز تغییرات مثبت شوند.

- ۸ کلپ‌های علمی وزارت آموزش و پرورش: می‌تواند با سازمان‌هایی چون شهرداری، وزارت ارشاد و دیگر سازمان‌ها، کلپ‌های علمی را در سطح کشور ایجاد کرده و با معرفی کردن دانش‌آموزان پژوهشگر به این کلپ‌ها، علاقه‌مندی و شوق آنان را تسریع بخشیده و سبب شود آنان تجربیات ارزشمندی را به دست آورند و در زمانی که مسوولیت‌های شغلی به دست می‌آورند، کمتر در تصمیم‌گیری‌ها دچار خطا و اشتباه شوند. همچنین جامعه می‌تواند با بهره‌گیری از این کلپ‌های علمی، پژوهش‌ها را با هزینه کمتر به انجام برساند.

- ۹ مجله پژوهشی: انتشار یک مجله پژوهشی ویژه دانش‌آموزان و انتشار نتایج پژوهشی دانش‌آموزان سبب می‌شود، پژوهشگران دانش‌آموز با دیدن نتایج کارهای خویش اعتماد به نفس پیدا کرده و یافته‌های خود را ارزشمند یابند و چه بسا سبب شود در زندگی هدف‌های ارزشمندی به دست آورده و در راه رسیدن به آنها تلاش کنند.

منبع: مقاله "دانش آموز پژوهشگر"-نویسنده: حمید میرزاآقایی -سه شنبه روزنامه اعتماد ۶ اسفند- ۱۳۸۱ شماره ۲۱۱